

vpro

GAUDEAMUS MUZIEKWEEK
UTRECHT 2-9 SEPTEMBER 2012

NEDERLANDS

2012

THEATER FESTIVAL

**JURYVOORZITTER ARTHUR JAPIN MAAKT ZATERDAG
26 MEI 2012 DE OFFICIËLE JURYSELECTIE BEKEND**

* LIVE IN OPIUM OP RADIO 1 * TUSSEN 14.30 EN 16.30 UUR *

DE ALLERLAATSTE KANS OM DE ALLERBESTE VOORSTELLINGEN ALSNOG TE ZIEN!

**30 AUGUSTUS - 9 SEPTEMBER
AMSTERDAM - 2012**

WWW.TF.NL

HET PROGRAMMABOEK PER POST ONTVANGEN? GA NAAR WWW.TF.NL/PROGRAMMABOEK

Rubens Quartet presenteert **Rondom Roukens**

document van een inspirerende
samenwerking met composer
in residence Joey Roukens

**Werken van Josquin Desprez,
Mozart en Roukens**

*"An incisive and sparkling
performance. These fine young
players get to the heart of the music.
Strangely addictive."*

The Strad Magazine (juni 2012)

De cd is verkrijgbaar via www.rubenskwartet.nl
of bij uw klassieke cd-winkel

Rubens Quartet bij u in de buurt? 22/9 Utrecht - Vredenburg Leeuwenbergh;
14/11 Amsterdam - Muziekgebouw aan 't IJ; 17/11 Rotterdam - de Doelen; of check de concertagenda online

RUBENS QUARTET

COLOFON

HOOFDREDACTIE

HUGO BLOM

ARNE LEFFRING (ADJ.)

SAMENSTELLING

MARIANNE BROEDER

TEKST

MARIA BARNAS

FREDRIKE BERNTSEN

MARIANNE BROEDER

ARMAND SERPENTI

JOEP STAPEL

MARK VAN DE VOORT

SERVICEPAGINA'S

SEBASTIAAN JANSSEN

BEELDREDACTIE

CARLA VAN THIJN

EINDREDACTIE

MARIANNE BROEDER

HAN CELEN

VORMGEVING

FREDRIK VORDERHAK

BLADCOÖRDINATIE

GABRIELLE HAGEDORN

ADVERTENTIE ACQUISITIE

ADNOVUS B.V.

LITHOGRAFIE

EMIL LÜTTGER

DRUKWERK

ROULARTA, ROESELARE (B)

OMSLAGILLUSTRATIE

MARTIN ONTWERPT

GAUDEAMUS MUZIEKWEEK

LOEVENHOUTSEDIJK 301

3552 XE UTRECHT

T 030 8200111

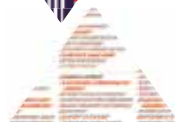
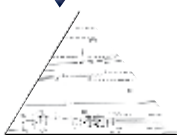
INFO@MUZIEKWEEK.NL

WWW.MUZIEKWEEK.NL

DUPHON GAUDEAMUS MUZIEKWEEK 2012

Internationaal festival
voor jonge componisten
en nieuwe muziek

2-9 SEPTEMBER

4 **Gaudeamus Muziekweek verovert Utrecht**
Internationaal talent in ongebruikelijke settings

7 **Wie wint de Gaudeamus Prijs?**
Jurylid Martijn Padding oordeelt

9 **De zelfkennis van Yoshiaki Onishi**
Terugblik van een winnaar

10 **Festivalcomponist Wouter Snoei**
Elektronica-whizzkid

12 **Stilte in de vouwen**
Klank en beeld van William Engelen

15 **Orkest van bronzen slagwerk**
Nieuwe muziek voor gamelan

16 **Fysiek geluid**
Klang + Knalpot

18 **Klein is groot**
Micro-organismen in het Centraal Museum

21 **Le clavecin illuminé**
Echtelijke hommage aan Annelie de Man

22 **Servicepagina's**
programma, locaties, uitzendingen, kaartverkoop

GEVARIEERDER DAN OOI

Voor het tweede jaar strijkt de Gaudeamus Muziekweek nieuwe stijl neer in Utrecht. Verspreid over een groot aantal locaties biedt het festival een staalkaart van de ontwikkelingen in de hedendaagse muziek.

DOOR JOEP STAPEL
FOTO TESSA POSTHUMA DE BOER

HET bevalt festivaldirecteur Henk Heuvelmans uitstekend in Utrecht. 'Een mooie, compacte stad, waar je heel veel kunt.' Vanaf 1996 was Heuvelmans directeur van de Stichting Gaudeamus, die in 2008 met een aantal andere partijen fuseerde tot het inmiddels met opheffing bedreigde Muziek Centrum Nederland. Sinds 2011 is het festival weer verzelfstandigd en ligt de organisatie in handen van een klein team. 'Lean and mean,' in de woorden van Heuvelmans.

Henk Heuvelmans (l)
Martijn Buser

4

DOOR JOEP STAPEL
FOTO TESSA POSTHUMA DE BOER

Henk Heuvelmans (I)
Martijn Buser

Samen met Martijn Buser draagt hij zorg voor de programmering. De Muziekweek is meer divers en verspreid dan voorheen in Amsterdam, waar hij plaatsvond in het Muziekgebouw aan 't IJ. Maar juist die nieuwe opzet bleek vorig jaar een groot succes. 'De jas van Utrecht past ons beter,' zegt Buser. 'Wanneer wij op een avond 250 bezoekers hebben, zitten de meeste van onze locaties vol.'

De Gaudeamus Muziekweek houdt kantoor in het Muziekhuis, een pand met zalen en oefenruimtes aan de Loevenhoutsedijk. Heuvelmans: 'De stad wilde graag wat meer leven in deze brouwerij. Sinds onze komst gebeurt hier behoorlijk veel.' De organisatie beperkt zich allang niet meer tot de festivalweek in september. Met onder meer een eigen concertserie en componistendagen positioneert zij zich als een bindende factor in het Utrechtse muziekleven. 'De Muziekweek is internationaal georiënteerd,' zegt Buser. 'Met onze concertserie willen we nadrukkelijk Nederlandse uitvoerders en componisten naar voren schuiven. Sommigen daarvan groeien op die manier door naar het festival.'

UTRECHT, EEN NIEUWE CONTEXT

In hoeverre is de Muziekweek tegenwoordig anders dan in Amsterdam? 'Niet zozeer qua inhoud,' zegt Buser, 'maar wel als je het hebt over de context van de programmering. Utrecht is een stuk kleiner dan Amsterdam, waardoor je meer een festivalgevoel kunt creëren. Vrijwel alle activiteiten vinden plaats in de binnenstad, op loopafstand van elkaar. Waar je voorheen in het Muziekgebouw een avond rondom één ensemble programmeerde, hebben wij nu de vrijheid om op één avond drie verschillende programmaonderdelen op drie verschillende plekken te doen. Op de looproutes tussen concertlocaties kunnen bezoekers zich laten begeleiden door een *Walk with me*-app met informatie én klankkunst.' 'Jonge componisten schrijven heel divers,' vult Heuvelmans aan. 'Op deze manier kunnen we voor iedere soort of stijl muziek de juiste omgeving zoeken.'

Er is duidelijk goed nagedacht over de locatiekeuzes, die bijna allemaal thematisch verband houden met de gespeelde muziek: concerten met beeldende kunst in het Centraal Museum, een

klankinstallatie met tuingeluiden in de Oude Hortus, uitzinnige muziekmachines in Museum Speelklok, en nog veel meer. Ook voor een traditioneel concert kan men terecht in de Muziekweek, maar het leeuwendeel van de muziek wordt uitgevoerd in ongebruikelijke settings. 'Niet iedereen zit erop te wachten om een hele avond stil op een stoel te luisteren,' zegt Heuvelmans. 'Daarom hebben wij het aanbod in mootjes gehakt, met kortere spanningsbogen en voor ieder wat wils.'

SLAAP ZACHT-CONCERTEN

Zo zit het publiek bij het recital van Dante Boon en Samuel Vriezen met microtonale muziek van Andrew McIntosh op zitzakken rondom de vleugels. Voor de cross-over met avontuurlijke popmuziek in *The Night of the Unexpected* is juist de samenwerking gezocht met poppodium Tivoli. En na het grote succes van vorig jaar wordt op zaterdagmiddag opnieuw een reeks (openlucht-) concerten georganiseerd bij monumenten, zoals het Utrechts Archief en Sterrenwacht Sonnenborgh. Heel bijzonder zijn de Slaap Zacht-concerten, met muziek die nadrukkelijk bedoeld is om bij in slaap te vallen. Voor dit programma, in samenwerking met het gespecialiseerde label Slaapwel Records, brengen bezoekers de nacht door op de slaapzaal van Hostel Strowis. Buser: 'We leven nu eenmaal in een tijd waarin de muziekcultuur minder homogeen is dan voorheen. Je merkt bovendien dat ensembles en componisten steeds vaker nauw samenwerken in een workshopachtige situatie. Vaak heeft de componist ook een actieve rol bij de uitvoering, op het podium of achter de geluidstafel. Dus dat laten we zien.' Een belangrijk onderdeel van de huidige werkwijze is de nauwe samenwerking met conservatoria. De programmeurs willen het coconefect doorbreken en studenten weglukken uit hun veilige omgeving, waar niemand ze kan horen. Buser: 'Het is voor studenten erg waardevol om uit de opleidingscontext te komen en hun muziek buiten het conservatorium te laten klinken. Dáár moeten ze straks immers zijn.' In het Huis a/d Werf verzorgen conservatoriumstudenten gratis lunchconcerten, omlijst met eveneens door studenten gemaakte klankinstal-

laties. 'Wij willen de allernieuwste ontwikkelingen laten zien,' zegt Buser, 'en die vinden plaats op de conservatoria. Muziekstudenten groeien daar als het ware samen op en hun samenwerking

Directeur Henk Heuvelmans: 'Niet iedereen zit erop te wachten om een hele avond stil op een stoel te luisteren, daarom hebben wij het aanbod in mootjes gehakt.'

is heel vrij en experimenteel. Het maakt een groot verschil of je als beginnend componist voor studiegenoten schrijft of voor een gerenommeerd ensemble als AskolSchönberg.'

EUROPEES PODIUM

Inmiddels is er een Europees netwerk ontstaan dat het makkelijker moet maken voor getalenteerde componisten om een breder publiek te bereiken. 'Wanneer iemand van het IRCAM of van Darmstadt zegt dat een componist een Europees podium verdient, dan kan ik daarvan op aan,' zegt Heuvelmans. 'Voorheen was zo'n netwerk er niet. In de Amsterdamse tijd betekende het festival voor de meeste componisten meteen ook het einde van de rit. Nu kunnen we die componisten veel meer bieden, op basis van internationaal vertrouwen.'

De Gaudeamus Prijs voor componisten onder de dertig jaar vormt een rode draad in de programmering. Een internationale jury heeft uit een karrenvracht aan inzendingen dertien werken geselecteerd voor deze prestigieuze aanmoedigingsprijs. Gedurende het festival zijn ze allemaal te horen. Tijdens het slotconcert in het Zijdebalen Theater, een voormalige houtzagerij, wordt de winnaar bekendgemaakt. Dan vindt bovendien het samenwerkingsproject van het innovatieve Ensemble Klang en noiseduo Knalpot plaats – een typisch Gaudeamus-experiment dat hoe dan ook rauw en spectaculair belooft te worden.

Zie voor het volledige programma
www.muziekweek.nl

HUIS A/D WERF VERANDERT IN

LOCATIE VOOR LEZINGEN, WORKSHOPS
EN NETWERKBIJENKOMSTEN

EEN HUIS VOOR
THEATERMAKERS

WERKPLEK VOOR ZZP'ERS

MULTI-
INZETBARE
RUIMTES
TE HUUR

VASTE SPEELPLEK VOOR UTRECHTSE FESTIVALS

WWW.HUISAANDEWERF.NL

ORDE EN CHAOS

11 » 15 SEPTEMBER 2012

ACTUEEL, AVONTUURLIJK, AANGRIJPEND

Is muziek zonder ordening voorstelbaar? En creativiteit zonder chaotisch uitgangspunt? Alles regelen lijkt de beste manier om chaos te veroorzaken. AAA biedt u film en Dada, een natuurkundige en een schrijver, beeldende kunst en veel muziek – van pleitbezorgers van de chaos als Cage en Ives tot de complexe orde van Murail en Xenakis. Orde of chaos? Oordeel zelf. AAA is een initiatief van het Koninklijk Concertgebouworkest.

Een samenwerking van: EYE | Stedelijk Museum

SPUI25 | Koninklijk Concertgebouworkest | Entrée

Muziekgebouw aan 't IJ | De IJ-Salon

Het Concertgebouw | De Groene Amsterdammer

Founding partner: **AMMODO**

© www.naturapicture.info

KIJK VOOR PROGRAMMA EN KAARTEN OP WWW.AAASERIE.NL

EEN PRIJS VOOR DE KUNST

Ook dit jaar waren er weer honderden inzendingen voor de internationale Gaudeamus Prijs. Jurylid Martijn Padding signaleert een verschuiving van vakmatigheid naar nieuwe ideeën.

DOOR MARIANNE BROEDER

DE Nederlandse componist Martijn Padding is een verklaard tegenstander van muziekwedstrijden. 'Muziek laat zich niet hiërarchisch beoordelen,' vindt hij. Waarom vormt hij niettemin dit jaar samen met Annie Gosfield en Christopher Butterfield de jury van de Gaudeamus Prijs?

Padding: 'De uitkomst van een muziekwedstrijd is altijd betrekkelijk. Verschillende stukken kunnen op hun eigen manier goed zijn. Ik heb me laten verleiden voor de jury omdat dit soort competities tegenwoordig heel belangrijk is. Ze vestigen de aandacht op de kunst. Ik zie de Gaudeamus Prijs

als een prijs voor de kunst, die moet je brandmerken. Bovendien vind ik de Gaudeamus Muziekweek een van de leukste festivals voor hedendaagse muziek ter wereld. Anders dan andere festivals etaleert het niet de mainstream moderne muziek, maar biedt het muziek en concerten buiten de gebaande paden. Die benadering vind je terug in de ingezonden composities, vaak originele stukken, waarin geen scholen of leermeesters doorklinken. De dominantie van iconen is verdwenen en je ziet invloeden van pop, jazz en wereldmuziek. Er heerst een vrije mentaliteit, een verschuiving van vakmatigheid naar nieuwe ideeën.'

De jury ontving driehonderd partituren. Hoe komt ze tot een eensluidend oordeel?
'Door mijn werk als docent aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag zie ik heel veel partituren. Ik heb geleerd om snel onzin te herkennen. Veel stukken zijn weinig origineel, een kleine groep maakt een kans. Als je die hebt geselecteerd probeer je met de collega's tot overeenstemming te komen. Bij onenigheid moeten we marchanderen.'

Laten de stukken zich allemaal op het oog beoordelen? Verschillende composities zijn elektronisch gemanipuleerd, en wat te denken van bijvoorbeeld Microphones Quartet voor microfoons, performers en piano?
'Over het algemeen hoor ik de muziek als ik een partituur lees. Ik kan me een voorstelling maken van hoe het klinkt. Bij een bezetting als die van Microphones Quartet krijg je een idee van het concept: waar de microfoons zijn opgesteld, hoe ze worden gebruikt, hoe de klankverhoudingen zijn en wat daar nieuw aan is. De juryleden hebben bovendien elk hun expertise. Annie Gosfield schrijft stukken waarin ze zelf als performer optreedt.'

De jury beoordeelt anonieme partituren. Komt het voor dat u een componist herkent?

'Pas toen de genomineerden bekend werden, zag ik dat een van de stukken van Andrzej Kwiecinski was, een compositie voor strijkorkest. Andrzej heeft zes jaar bij mij gestudeerd, maar schreef dit stuk in een totaal nieuwe stijl die ik niet van hem ken.'

Hoe kijkt u na het zien van al die hypermoderne stukken terug op de oudere werken van uzelf die tijdens de Muziekweek worden gespeeld?

'Nederland Muziekland uit begin jaren negentig is een bezopen stuk: radicaal, schreeuwerig en drammerig, een oude Padding. Mijn veel latere *Three Summer Pieces* is een echt actuele Padding: licht, transparant, elegant en speels.'

GEERTEKERK, ASKO|SCHÖNBERG,

3 SEPTEMBER, 20.00 UUR

VREDENBURG LEEUWENBERGH, ORKEST DE EKEPRIJS, 5 SEPTEMBER, 19.00 UUR

ZIJDEBALEN THEATER, UITREIKING

GAUDEAMUS PRIJS, 9 SEPTEMBER, 17.00 UUR

NEW PRODUCTIONS en het NOORD NEDERLANDS ORKEST
PRESENTEREN

SOLDAAT VAN ORANJE

HET CONCERT

Symfonische uitvoering door
NNO met beke...

150
N
JAAR
O

NNO 150 jaar!
SEIZOEN 2012-2013

BESTEL TICKETS VOOR HET
NOORD NEDERLANDS ORKEST VIA

WWW.NNO.NU

NOORD NEDERLANDS ORKEST

VAI PLAYS VAI

PHILIP GLASS **KOYAAN ISQATSI**

NEDERLANDSE PREMIÈRE!

THE
BEATLES

ARE BACK!

Onishi:
‘Het winnen van de prijs was een schok. Het duurde vijf maanden voor het tot me doordrong.’

EEN VERKENNING VAN DE ZIEL

Voor de Japanner Yoshiaki Onishi, in 2011 winnaar van de Gaudeamus Prijs, is componeren een vorm van zelfonderzoek.

DOOR MARIANNE BROEDER

STOMVERBAASD was de Japanse componist Yoshiaki Onishi (1981) toen hij vorig jaar de Gaudeamus Prijs won. Hij stuurde een stuk in met de veelzeggende titel *Départ dans...*, voor hemzelf het aarzelande vertrekpunt van een nieuwe fase, dat door de jury uit honderden inzendingen beoordeeld werd als het meest intrigerende stuk. ‘Op het moment zelf heb ik de prijs ervaren als een schok,’ vertelt hij bescheiden via de telefoon vanuit zijn woonplaats New York. ‘Ik kende een aantal genomineerden van andere festivals. De werken van de overige finalisten leerde ik tijdens de Muziekweek kennen. Stuk voor stuk fantastische composities. Ik probeerde alsmaar te raden welk stuk zou winnen, maar dacht er geen moment aan dat dat het mijne zou kunnen zijn. Het duurde vijf maanden voordat het tot me doordrong.’

Zoals veel hedendaagse componisten weet Onishi de gedachten achter zijn compositie helder uit te leggen. Hij vergelijkt het stuk met een lap textiel. ‘*Départ dans...* verwijst naar het gedicht *Départ* van Rimbaud uit de cyclus *Les Illuminations*. Ik was gefascineerd door de toonzettingen van Britten en Rihm, en besloot zelf de titel op een abstracte manier te gebruiken. Ik had nog niet veel geschreven en beschouwde dit stuk als de echte start. Mijn eerdere stukken waren min of meer vloeiend. Dit keer werkte ik met een bijna microscopische ritmiek, vergelijkbaar met de fijngeweven draden van een kleding.’ Naar eigen zeggen is Onishi componist in hart en nieren. Met muziek kan hij uiting geven aan zijn gevoelens en bovendien zijn eigen psyche verkennen. Hij citeert zijn door hem bewonderde collega Tore Takemitsu met diens uitspraak: ‘Als ik wist waar mijn stukken over gaan zou ik ze niet schrijven.’ ‘Met andere woorden,’ legt hij uit, ‘componeren bleef voor Takemitsu een ontdekkingstocht, een zoektocht naar zijn innerlijk. Voor mij is het precies zo, componeren is een proces waarbij ik

steeds beter ga begrijpen wie ik ben en hoe ik in de wereld sta.’

NIEUWE FASE

Op Onishi’s site prijkt een bescheiden oeuvre en minstens zoveel teruggetrokken stukken. Jeugdwerken, vertelt hij, die niets meer te maken hebben met wat hij nu ambieert. *Départ dans...* heeft werkelijk een nieuwe fase ingeleid. De beloning voor de Gaudeamus Prijs, een opdrachtstuk uit te voeren tijdens de volgende editie, heeft hij nog niet kunnen honoreren. Hij zit er niet mee. Terwijl hij innemend en een beetje ongemakkelijk lacht, legt hij uit: ‘Na de Gaudeamus Prijs kwam er van alles op mijn pad. Er zijn werken van me uitgevoerd in New York, die ik zelf dirigeerde, ik werd gevraagd voor reading sessions en kreeg een opdracht van het Ensemble Intercontemporain voor hun Project Tremplin, een programma voor jonge componisten. Ik wil rustig schrijven en probeer een en ander nu te verenigen in een diptiek, een stuk dat uit twee delen bestaat. Een voor Gaudeamus en een voor het Franse ensemble. Maar ik verzeker je: volgend jaar is dat stuk af.’

SNOEI HARDE KLANKUTOPIE

Centrale gast en whizzkid Wouter Snoei brengt tijdens de Gaudeamus Muziekweek gloednieuwe composities en een Luigi Nono-klassieker over 192 speakers.

DOOR MARK VAN DE VOORT

WOUTER Snoei (35) stroomt over van elektronische inspiratie. Een rasechte technaut, elektronische muziek-specialist en componist die in korte tijd furore heeft gemaakt in Nederland en ver daarbuiten. Zijn bescheiden voorkomen is pure beleefdheid. Wie dieper graaft ontdekt een vastberaden toondichter die snoeihard sleutelt aan nieuwe klankhorizonten voor zijn elektronische muze. Een klavecimbel in de clinch met twee laptops of elektronische muziek voor een *monsterorgel*. Het is allemaal te horen tijdens de Gaudeamus Muziekweek waar Wouter Snoei tot festivalcomponist is uitgeroepen.

WHIZZKID

Het zat er al vroeg in. De puberende Wouter Snoei had een aangeboren liefde voor techniek. 'Ik ging meteen aan de slag met experimenteren op mijn Apple Classic. Heel beperkt allemaal, met microfoontjes en bewerkte geluidsfiles. Ik wilde iets creëren dat je op geen andere manier kon maken. Een nieuwe wereld.' Een flirt met dance-muziek opende deuren. 'Ik maakte mijn eigen mixen van liedfragmenten, dance-samples en stukjes ruis. Zelfs het koeren van mijn duif dook in de mix op.' Al snel maakte Wouter Snoei deel uit

MAARTEN KERKHOFF

Schets
voor
Falten

De ruimte in een prop
papier kan een muziek-
stuk oproepen. Engelen
ontdekt deze ruimte,
veroorzaakt hem ook.

VOUWEN IN TIJD EN RUIMTE

Multikunstenaar William Engelen creëerde een gevouwen partituur van tien meter, die tevens een installatie is.

DOOR MARIA BARNAS

BERLIJN, woonplaats van William Engelen, is een stad van onvermoede ruimte. Straten ontmoeten elkaar op een lukrake manier; pleinen en grasveldjes komen tevoorschijn achter grijze flatgebouwen. Zelfs midden in de stad liggen terreinen zonder onmiddellijke bestemming. Je kunt hier eindeloos dwalen. Maar waar begint Berlijn? Er is geen haven in de buurt, geen zee als afbakening. In elke wijk is wel een

centrum aan te wijzen. Ik kijk op de kaart maar kan geen begin vinden. Beeldend kunstenaar en componist William Engelen (Weert, 1964) laat me binnen in een ruimte waar de meterslange partituur van *Falten* – als een onregelmatig gevouwen harmonica – op een lange rij tafels ligt. Ook aan de muur zijn gevouwen, gekreukelde en geplette vellen papier te zien. De structuur op tafel lijkt een afgeleide van de chaotische plattegrond van Berlijn. Met potlood getekende notenbalken ontmoeten elkaar en worden bruut onderbroken waar ze zijn omgeknikt. ‘Dit is de eerste partituur voor *Falten*,’ zegt Engelen. *Falten* is behalve een partituur ook een sculptuur. Deze zoekt zigzaggend een

weg door tijd en ruimte, zoals ik me kan voorstellen dat een geluid zich in de stad om hoeken moet wringen om zijn klank te vinden. De partituur wordt tijdens de Gaudeamus Muziekweek live uitgevoerd door het Sonar Quartett, en als installatie gepresenteerd in Museum Speelklok, waarbij de muziek klinkt en de bezoeker zijn eigen weg langs de partituur kan zoeken.

‘*Falten* kent geen melodie,’ zegt Engelen. ‘*Falten* is een poging om met klank een ruimte te verbeelden die ook verborgen ligt in de partituur. Zo is er bijvoorbeeld een grote gebogen ruimte in de partituur die veertig seconden duurt. Deze wordt verbeeld door het samenspel van de strijkers die een echo benaderen.’

DAGELIJKSE OMGEVING

Engelens achtergrond ligt in de conceptuele beeldende kunst, met een opleiding aan de Jan van Eyck Academie in Maastricht. Hij laat zich in zijn werk sturen door het speelse en alledaagse in zijn directe omgeving. Voor *Einzelgänger* – deze maanden te zien op de tentoonstelling *Ontplofte Blik* in het Centraal Museum – gebruikt Engelen twaalf van zijn eigen broeken. Hij baseerde de bijbehorende compositie op *De Utrechtse bipsenbotserij*, een oud volkslied dat hij op twaalf verschillende snelheden doet klinken. Bij *Jochen* (2011) vormde een gelijknamige kamerplant aanleiding voor veertien tekeningen en een compositie voor basklarinet.

Het gebrek aan een klassieke muziekopleiding staat Engelens werk als componist geenszins in de weg. 'Ik hanteer mijn eigen notatiesystemen, waarbij bepaalde parameters zijn vastgelegd en andere open liggen.'

HET TRAJECT VAN DE PARTITUUR

'*Falten* is een onderzoek naar de mogelijkheden om een geheel of gedeeltelijk oncontroleerbare verhouding te creëren tussen klank en stilte. Wanneer ik een stuk papier neem, en ik vouw het zo, en nog eens en nog eens, platgedrukt, dan heb ik deze vorm...' Hij laat me iets zien wat lijkt op een scheef papieren vliegtuig.

'En als ik nu op alle bovenliggende gedeeltes notenbalken schrijf, en ik zeg daarna: we hebben hier dertig seconden want het papier is dertig centimeter lang, dan ligt tussen de vouwen stilte, en erbovenop klank – dan leg ik in principe heel ongecontroleerd vast waar de klanken en waar de stiltes in de muziek komen te liggen.'

Ongecontroleerd vastleggen, kan dat? vraag ik me af.

'Toonhoogteverschil en volumeverschil worden bijvoorbeeld bepaald door de hoogte of de bolling van de papierbuiging. Zo kunnen de muzikanten de verschillende gebieden van de partituur, of van het object, doorschrijven.'

'Heeft dit object een begin?' vraag ik. Ik meen te weten dat een object geen begin heeft, wat een object onderscheidt van een verhaal, een geschiedenis. Maar de muzikanten zullen ergens moeten beginnen.

'Ja, dit object heeft een begin,' zegt

Engelen glunderend. 'Ik zeg dat het hier begint.' Hij wijst naar de linkerbovenhoek van het papier.

In de wereld van William Engelen kunnen objecten een begin hebben. Hij laat zien dat de werkelijkheid op een ongecontroleerde manier vastgelegd kan worden. De ruimte in een prop papier kan een muziekstuk oproepen. Engelen ontdekt deze ruimte, veroorzaakt hem ook.

William Engelen:

'Toonhoogteverschil en volumeverschil worden bijvoorbeeld bepaald door de hoogte of de bolling van de papierbuiging.'

In *Verstrijken* (2007) bepaalde het leefritme van Engelen de directe aanleiding en uiteindelijke structuur van het werk. Het was hem opgevallen dat zijn dagritme grotendeels wordt bepaald door een hongerige maag. Hij hield een logboek bij van wanneer hij ging eten, werken, pauzeren, slapen, reizen. Deze activiteiten gaf hij een verschillende kleur en zette hij uit over een tijdstructuur. Ieder uur van de dag werd vertaald in acht seconden klank. Elke kleur werd geïnterpreteerd door een duidelijk verschillende manier van spelen. De kwaliteit van de activiteiten vormde daarbij de klankkleur en invulling. Zo klinkt een maaltijd in goed gezelschap anders dan een saai diner.

In tweede instantie vroeg Engelen negen muzikanten een logboek bij te houden, om de afstand tussen ervaring en uitvoering zo klein mogelijk te maken. De grafische partituren van Engelen zijn gedichten, tekeningen, plannen ineen. Wie kijkt naar de partituur van *Verstrijken*, ziet een schema dat intieme, persoonlijke informatie ontsluit.

VOUWEN IN TIJD EN RUIMTE

De partituur van *Falten* is een onderzoek naar de mogelijkheden van vouwen in tijd en ruimte. Ik stel me voor dat onze waarneming vol vouwen is. Ezelsoren en mislukte vliegtuigen die ervoor zorgen dat we veel niet, of maar gedeeltelijk, zien. Tussen de vouwen is ruimte voor nieuwe ontdekkingen, nieuwe ideeën. *Falten* is een document van een manier van denken, maar ook een springplank naar het onvoorspelbare. Wanneer ik buiten sta en de weg moet vinden naar het station, vouw ik mijn kaart van Berlijn open. Ik realiseer me nu dat ik verkeerd gekeken heb. Ik had niet op de kaart, maar in de plooien moeten kijken. Er is stilte in de vouwen. Ik leg mijn hand in de vouwen van de kaart, en ervaar een nieuwe ruimte. Hier begint Berlijn, bepaal ik. Ik zeg dat het hier begint.

CM STUDIO, SONAR QUARTETT,

5 SEPTEMBER, 20.30 UUR

MUSEUM SPEELKLOK,

FALTEN ALS KLANKINSTALLATIE

CENTRAAL MUSEUM,

EXPOSITIE ONTPLOFTE BLIK

Atlas Festival

A M S T E R D A M

31 augustus - 2 september 2012

de mooiste klanken van de wereld verenigd in één orkest
parade van prachtinstrumenten uit oost en west

Muziekgebouw aan 't IJ

Bimhuis Noorderparkkamer Tolhuistuin

Conservatorium van Amsterdam

Het Atlas Ensemble brengt een uniek, veelkleurig evenement: een bruisend festival met fantastische muzikanten uit alle windstreken die een dialoog met elkaar aangaan. Drie dagen lang spelen solisten uit China, Japan, India, Iran, Armenië, Azerbeidzjan, Syrië, Libanon, Turkije en Europa de mooiste en boeiendste muziek. Melancholie en extase, opwindende virtuositeit en innerlijke verstillings, rijke tradities op eeuwenoude instrumenten en nieuwe stukken met live elektronica wisselen elkaar af. Zie het volledige programma op:

www.atlasfestival.nl

kaarten zijn nu te bestellen via www.muziekgebouw.nl

CENTRAAL
MUSEUM

ONTPLOTTE
BLIK

INSTALLATIES
VAN
HEDENDAAGSE
KUNSTENAARS

T/M
28 OKTOBER
2012

CENTRAAL
MUSEUM.
NL

WAT is een Javaanse gamelan?

Sligter: 'Een orkest van voornamelijk bronzen slaginstrumenten met een unieke klank en stemming. Gamelanmuziek heeft een complexe laagte van klankregisters en tempi. Debussy zei ooit dat Palestrina's contrapunt kinderspel is vergeleken met dat van de Javaanse gamelan.'

Kunt u de verschillende instrumenten van uw gamelan typeren?

'De grote gong is de keizer. Hij laat zich alleen horen op de belangrijkste momenten. De kendhang (trommel) is in de traditionele gamelan de baas, dirigeert en geeft cues. In Gending doet hij dat samen met mij. De bonangs (keteltjes) zijn echte macho's. Zij anticiperen op de richting van de melodie. De genders (metalofoons) zijn verleidelijke vrouwen. Zij versieren de sarons (metalofoons) die, als ruggengraat van het orkest, de basismelodie spelen. De kenong (stel grote ketels) is de regelheer en markeert de kerntonen. De gamelan in zijn geheel is een heer. Zijn naam prijkt in de grote gong. De onze heet toepasselijk "Heer tussen twee werelden".'

Met welk uitgangspunt is Gending opgericht?

'Onze naam verwijst naar een compositie van Ton de Leeuw: *Gending: a western homage to the musicians of the gamelan*, uit 1975. Een voor velen zeer inspirerend stuk dat aanleiding gaf tot onze oprichting in 1989. De Leeuw was gegrepen door oosterse muziek, maar wilde exotisme vermijden. Hij zocht inspiratie, geen imitatie. Dat is ook ons uitgangspunt.'

HET GONZEND BRONS

Bij een gamelan denk je aan eeuwenoude Indonesische volksmuziek. Maar Ensemble Gending gebruikt het instrumentarium voor hedendaagse composities, vertelt dirigent en ensembleleider Jurrien Sliester

DOOR ARMAND SERPENTI

Hoe bouwen jullie dat uit?

'We spelen speciaal voor Gending geschreven composities in de twintigste-eeuwse traditie, waarin gezocht wordt naar nieuwe klankbronnen. Zo combineren we de gamelan met westerse instrumenten, werken we met elektronica en hanteren we onconventionele speeltechnieken. Laat de traditionele

gamelanmuziek maar over aan de mensen uit die cultuur, die spelen haar het best.

Ook op Java wordt overigens geëxperimenteerd met de klank van brons. Bijvoorbeeld door gongs te vullen met water, met een strijkstok te bespelen, drumstokken te gebruiken in plaats van de traditionele hamers...'

Gending komt tijdens de Muziekweek met een concert en een project. Kunt u een tipje van de sluier oplichten?

'Het concert heet *The Fascinating Sound of Gamelan*. We hebben zes componisten uit verschillende landen – van Japan tot Griekenland en van Nederland tot de Balkan – gevraagd werken te schrijven voor Gending. Ik kan nog niet veel kwijt over het resultaat, maar alle componisten hebben intensieve workshops bij ons gevolgd. Ze kennen de mogelijkheden en de beperkingen van de gamelaninstrumenten. We hopen dat zij iets van hun bagage in de muziek verwerken en, heel welkom, live elektronica. Daarnaast geven wij twee Reading Sessions. De tijdens de Muziekweek aanwezige componisten kunnen schetsen insturen die wij ter plekke gaan uitvoeren, analyseren en bediscussieren. Hopelijk komen we zo tot nieuwe inzichten en uitbreiding van ons repertoire.'

UTRECHTS CONSERVATORIUM, FENTENER VAN VLISSINGEN-ZAAL, GENDING READING SESSIONS, 4 EN 6 SEPTEMBER, 14.00 UUR

UTRECHTS CONSERVATORIUM, FENTENER VAN VLISSINGEN-ZAAL, ENSEMBLE GENDING, THE FASCINATING SOUND OF GAMELAN, 9 SEPTEMBER, 12.30 UUR

KLANG VER

Ensemble Klang en Knalpot kenmerken zich door een fysiek geluid, bruisende rockenergie en muzikale guts. Tijdens de Gaudeamus Muziekweek ontmoeten ze elkaar voor het eerst.

DOOR MARK VAN DE VOORT

EEN clash die je oren doet suizen, daarmee belooft de Gaudeamus Muziekweek af te sluiten. We stellen ons voor: in de linkerhoek staat Klang zich alvast warm te draaien, en in de rechterhoek vliegt Knalpot ongeduldig in de touwen. Hier gaan rake klappen vallen. Of zijn het toch tedere, trefzekere tikjes? Verwacht in ieder geval een respectvol treffen tussen twee Nederlandse ensembles die zinderende rockenergie paren aan gepeperde muzikale vernieuwing. De gedroomde ontmoeting is opgezet door Martijn Buser, programmeur van de Muziekweek. Het uit Den Haag stammende Ensemble Klang timmert al sinds 2003 aan de weg, en heeft in korte tijd een geheel eigen plek binnen de Nederlandse eigentijdse ensemblecultuur opgeëist. Een zestal hardwerkende musici die op overtuigende wijze de doordringende Haagse sound van ensembles als De Volharding en Hoketus nieuw leven inblazen. Duo

Knalpot knutselt op zijn beurt aan een eigen broeierig idioom en laveert behendig tussen allerlei genres: van dub, rock, jazz en funk tot Zuid-Indiase, karnatische muziek.

FYSIEKE PERFORMANCE

Gitarist en artistiek leider Pete Harden van Ensemble Klang ziet Knalpot als ideale sparringpartner. Het stond geschreven in de sterren. 'Onze samenwerking wordt een stap in het ongewisse maar overeenkomsten zijn er volop. We zijn beiden niet vies van een fysieke, energieke performance. Complexe ritmes en maatsoorten zijn aan de orde van de dag. En we zijn niet bang om luid te zijn.' In tegenstelling tot Knalpot concentreert Klang zich op composities van anderen. Met een buitenissige bezetting van gitaar, piano, trombone, slagwerk en twee saxofoons zoekt Klang naar componisten die lak hebben aan conservatoriumregeltjes en buiten alle hokjes denken. 'Eigenzinnige componisten die gevoel hebben voor klank. Grote persoonlijkheden met een krachtige identiteit die met verschillende instrumentale kleuren en scherpomlijnde ritmes willen werken,' vat Harden samen. Componisten bij wie de klank een bijna fysieke aanwezigheid krijgt, zoals in het streng gestructureerde, microtonale oeuvre van Nederlander Peter Adriaansz, of de minimalistische

klankconstructies van pionier Tom Johnson. Voor hun versterkte optredens maakt Klang dan ook gretig gebruik van een vaste geluidsman die de tomeloze klankenergie weet te kanaliseren. Een van hun successtukken is *Walden* van de Duitse beeldenstormer Heiner Goebbels, een componist met een geheel eigen kijk op het hedendaagse muziektheater. 'We zoeken die inspiratierijke samenwerking tussen componist en ensemble voortdurend op,' vertelt Harden. 'Goebbels voelt dat perfect aan. De uitvoerders worden deel van zijn compositie. We hebben ons dat stuk helemaal eigen gemaakt, er onze hele persoonlijkheid in gestopt.' Inmiddels heeft Klang *Walden* zo'n dertien keer uitgevoerd en eind dit jaar verschijnt er een cd-uitgave. Dit jaar bracht Klang nog een fraaie gelimiteerde lp uit met werken van de Nederlands/Australische componiste Kate Moore. Uitgaven die allemaal in eigen beheer verschijnen. 'Ja, zo'n lp paste helemaal bij Kate Moore's werk. Veel stiltes en die klinken warmer op vinyl,' klinkt Harden eigenwijs.

'Knalpot is uniek. Je kunt gewoonweg niet geloven dat twee mannen zo'n hecht, meerlagig geluid kunnen voortbrengen.'

SUS KNALPOT

ROCK, JAZZ EN AVANT-GARDE

Een zelfbewuste, artistieke houding die ze absoluut delen met Knalpot. Pete Harden en Klang kijken vol verwachting uit naar het treffen met gitarist Raphael Vanoli en slagwerkduizendpoot Gerri Jäger. 'Knalpot is uniek, je kunt gewoonweg niet geloven dat die twee mannen zo'n hecht, meerlagig geluid kunnen voortbrengen,' looft Harden het tweetal. Jäger en Vanoli ontmoetten elkaar op het Conservatorium van Amsterdam. Jäger kwam uit Oostenrijk overwaaien en Vanoli is afkomstig uit de Elzas. Een klik was er meteen. Muziek vol interpretatieve vrijheid en een liefde voor grensverleggend experiment. In het ensemble Roomtone van Jeroen Kimman speelde het duo voor het eerst samen. In 2007 zag hun Knalpot het licht. 'Rock, jazz, avant-garde en alles wat er tussen ligt, dat werd ons speelveld,' benadrukt Jäger. Knalpot ontwikkelde zich razendsnel. 'De eerste plaat is meer akoestisch, avant-gardistisch vol rare maatsoorten. Nu hebben we ons instrumentarium aanzienlijk uitgebreid, en duwen we

Klang zoekt naar componisten die lak hebben aan conservatoriumregeltjes en buiten alle hokjes denken.

ons geluid steeds meer in de elektronische richting. We hebben allebei een Casio kinderkeyboard in onze set-up en ik bespeel naast de drums nog de elektronica. Raphael heeft verschillende *loop stations* en een berg met analoge effectenapparatuur aan zijn gitaar gekoppeld.' Een rijk geluid dat Knalpot zorgvuldig tot ontplooiing laat komen. 'Tijdens repetities zoomen we in op details en die ontwikkelen we verder tot volwaardige nummers.' Live is Knalpot, geruggensteund door vaste geluidsman Sandor Caron, al tijdens een sensatie. Uitgebreid belicht, en getooid met verschillende buitenmaatse petjes die op de maat van de helse ritmiek stuiten, zijn hun optredens ook voor het oog een sensatie. 'Met die petten op zitten we helemaal in onze Knalpot-wereld,' merkt Jäger op. Recent werkte Knalpot samen met videokunstenares Rosa Menkman, die de afspeelfoutjes in video's (*glitches*) tot nieuwe kunst verheft.

KLANKHAPPENING

De Knalpot-jongens voelen zich zeker verwant met de klankesthetiek van Ensemble Klang. 'Klang heeft die ware speelenergie, vol met scherpe attaques en live staan ze echt hun mannetje,' vindt Jäger. Gedurende de zomer zijn de acht musici in retraite gegaan en

hebben ze elkaars klankwerelden afgetast. Het previewconcert tijdens de Muziekweek is in drie secties onderverdeeld. Ensemble Klang kiest allereerst nummers van Knalpot en geeft er een eigen draai aan. 'We gaan op verkenningstocht door hun repertoire. Denk aan een acht personen tellend Mega Knalpot,' glimlacht Harden. Op zijn beurt pakt Knalpot een compositie uit Klangs repertoire als leidraad en broウト er een eigen versie van. 'Wellicht leent het werk van Engelsman Matthew Wright zich hiervoor, een componist en draaitafelmuzikant met veel rockgevoel en iemand die de uitvoerders volop speelruimte laat,' overpeinst Harden. 'Maar er kan ook zomaar een andere componist uit rollen.' Als groots slotakkoord werken Klang en Knalpot gezamenlijk een compositie uit. 'We reiken elkaar bouwsteentjes aan, geluidsfragmenten op mp3's waarmee we aan de slag gaan. Het vertrouwen is groot en er is volop respect,' verzekert Jäger. Collega Pete Harden kan dat alleen maar beamen. 'Deze klankhappening kan wel eens uitgroeien tot een waar sonisch monster.'

ZIJDEBALEN THEATER,

ENSEMBLE KLANG + KNALPOT
(+ UITREIKING GAUDEAMUS PRIJS 2012),
9 SEPTEMBER, 17.00 UUR

VOOR DE ALLERKLEINSTE

Componist Jesse Broekman en beeldend kunstenaar Daniel Rödiger maakten voor BLISK een concert voor bacteriën. 'Publiek is van harte welkom, maar slechts als gast.'

DOOR JOEP STAPEL

JESSE Broekman (1985) is de enige Nederlander onder de vier componisten in residentie bij het Belgische collectief BLINDMAN. 'Het is de eerste keer dat BLINDMAN deze residency organiseert,' vertelt hij, 'en het programma is nog in ontwikkeling. In februari werd duidelijk dat we een project in de Gaudeamus Muziekweek konden doen, wat natuurlijk een geweldig podium is om je als jonge componist te presenteren.'

In BLISK, een samenwerking van BLINDMAN met het Hoger Instituut voor Schone Kunsten (HISK) in Gent, zijn vier jonge componisten gekoppeld aan beeldend kunstenaars. Broekman werkt samen met de Duitser Daniel Rödiger (1976), die momenteel het tweejarige postacademische traject volgt van het HISK. De opdracht voor de duo's was simpel: ga iets maken. Als beperkingen golden slechts de duur van tien minuten, de bezetting van één musicus, en de ruimte van het Centraal Museum, waar de werken worden gepresenteerd. Rödiger, die klanksculpturen maakt, was onmiddellijk gecharmeerd van het idee om samen te werken met een componist. 'De vraag is alleen: hoe doe je zoiets? Hoe scheid je het werk en hoe voeg je het weer samen? Uiteindelijk is het een heel muzikaal project geworden. De facto is het zo dat Jesse de compositie maakt, en ik alle andere dingen.'

Maar de interdisciplinaire samenwerking heeft in ieder geval geleid tot een bijzondere invalshoek: samen maken Broekman en Rödiger een concert voor

bacteriën. Bacteriën? 'Al in een heel vroeg stadium kwam Daniel met dat idee,' zegt Broekman. 'Het bleek een hoop interessante vragen op te roepen. Het publiek is natuurlijk ook van harte welkom, maar ze zijn wel te gast.'

BACTERIËNPUBIEK

In de mise-en-scène heeft dit uitgangspunt geleid tot een verdubbeling of spiegeling van de publiekssituatie: in het midden bevindt zich het bacterienpubliek, en daaromheen staan de

Rödiger: 'Eigenlijk zou de performance in een koffer moeten passen.'

festivalbezoekers. Maar hoe toon je een publiek van bacteriën? Hoe maak je de onzichtbaarheid van iets zichtbaar? Met voedingsbodems bijvoorbeeld, oppert Broekman, zoals vroeger bij biologie. Rödiger speculeert over een installatie met piepkleine tribunes. Maar de pre-

cieve uitwerking blijft een verrassing. Rödiger: 'Sommige duo's gebruiken de hele beschikbare ruimte, maar wij hebben er bewust voor gekozen om het klein te houden. Klein is ook groot. Eigenlijk zou de hele performance in een koffer moeten passen.'

Als het publiek verkleind is tot microscopisch niveau, dan moet het formaat van de muziek uiteraard worden aangepast. Die gedachte bracht Broekman bij de canons van Dick Raaijmakers, waarin de elektronica pionier 'kolonies' bouwde van minuscule geluiden. Op YouTube is een documentaire over Raaijmakers' zoektocht naar het allerkleinste geluid nog terug te vinden. 'Ik ben op zoek naar correspondenties tussen de menselijke stem en die elektronische kleine-geluidenwereld,' zegt Broekman. 'Muzikale geofictie,' zo omschrijft Broekman zijn muziek. Hij is geïnteresseerd in de ruimte die muziek oproept: 'Elke klank suggereert ruimtelijkheid. Het oor is het enige zintuig dat een ruimte in zijn geheel in een keer kan waarnemen. Bovendien hou ik ervan om kleine werelden te scheppen. Geen grote emotionele gebaren, maar ruimtes waar je doorheen kan dwalen. Wat ik als componist met de luisteraar wil delen zijn mijn fascinaties, niet mijn emoties. Kunst die je bij de keel grijpt en zegt: zo moet je je voelen – dat vind ik ongemakkelijk. Ik vind het prettig wanneer ik zelf mijn houding kan kiezen tegenover het gepresenteerde, zodat mijn autonomie bewaard blijft. Ik wil niet gedwongen worden, en ik wil niemand dwingen.'

GEVAARLIJK INSTRUMENT

Voor het concert componeert Broekman muziek voor sopraan en twee kleine luidsprekertjes, die de zangeres zelf vasthoudt. De stem noemt hij 'een gevaarlijk instrument', omdat je zo getraind bent om ernaar te luisteren. 'Je herkent een stem altijd, zelfs als hij elektronisch bewerkt is. Zelf vind ik de luistersituatie het interessantst wanneer ik niet precies weet wat ik hoor. Hoe hebben ze dit nu weer gedaan? Dan zit je als luisteraar op het puntje van je stoel. Het is mijn doel om klanken te vinden die je niet kunt thuisbrengen, zodat je er beter naar luistert.' De keuze voor stem sluit bovendien goed aan bij het concept: 'In een concert voor bacteriën moet je de klankproductie natuurlijk dicht bij je eigen organisme houden.'

Wie Rödigers portfolio bekijkt, begrijpt wat beter waar het idee van een concert voor bacteriën vandaan komt. Rödiger is geïnteresseerd in de patro-

nen die zichtbaar worden in levensprocessen, en in hun onderlinge overeenkomsten. Zo kun je in de vormen onder een microscoop gelijkenissen aantreffen met een stedelijk gebied in vogelperspectief, of zelfs met ons beeld van het universum. Zulke patronen van clusters en leegte keren telkens terug in zijn installaties, veelal vervaardigd met organisch of huishoudelijk materiaal, zoals het *Belvedere für einsame Planeten* (2010).

MICRO-ORGANISMEN

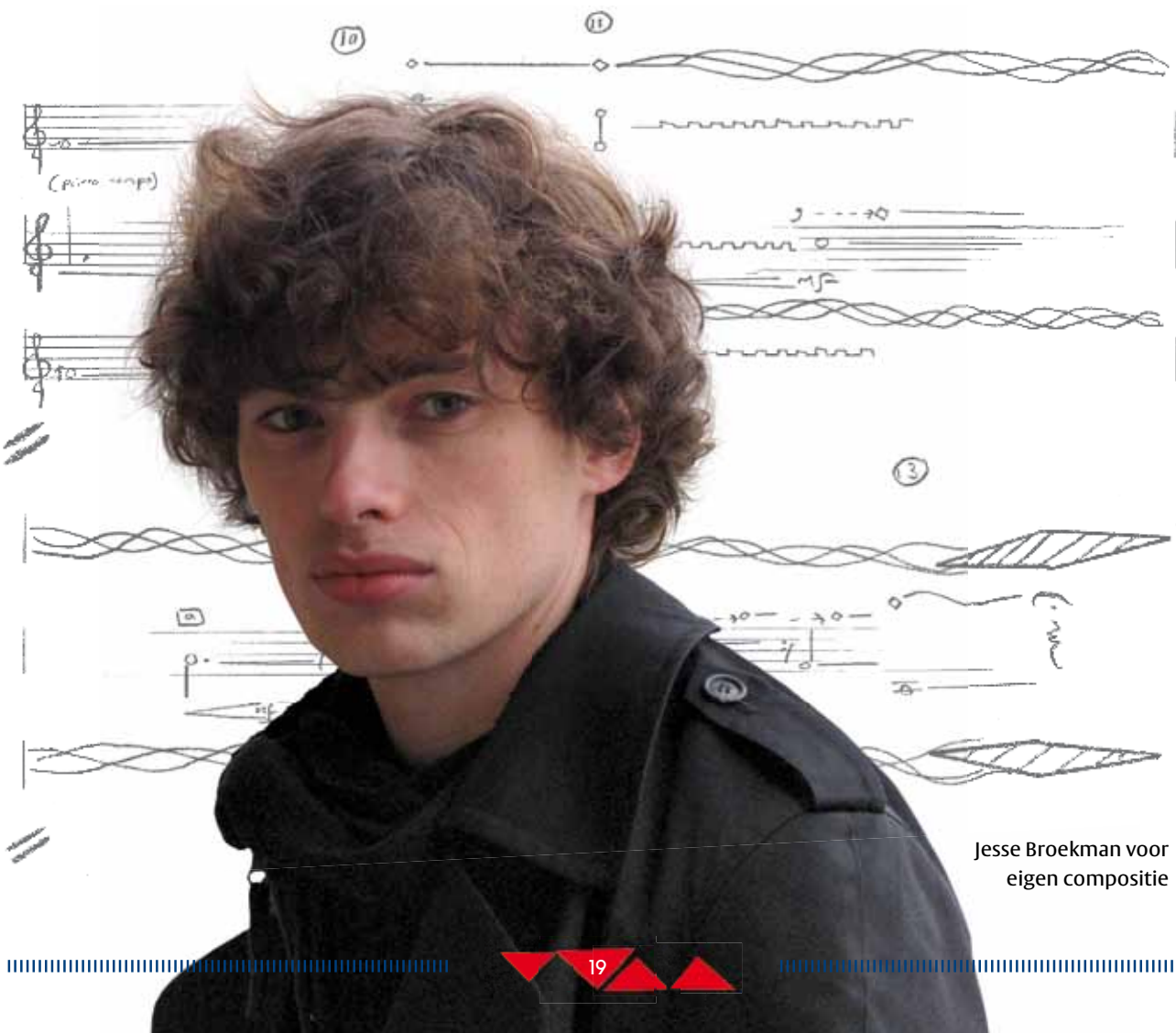
Bacteriën vormen een relatief recente fascinatie van Rödiger. Hij leest en peinst er veel over. Mensen zijn gedwongen om met bacteriën te leven, we kunnen helemaal niet zonder ze. Ze vormen zo'n drie procent van ons lichaamsgewicht. Bacterieel erfgoed maakt deel uit van het menselijk erfgoed. Waar houden de bacteriën op en waar begint de mens?

'Het is absurd,' zegt hij. 'Ik merk er niets

Broekman: 'Ik hou ervan om kleine werelden te scheppen. Ruimtes waar je doorheen kunt dwalen.'

van, en toch besta ik voor een flink deel uit bacteriën. Deze micro-organismen hebben invloed op de ontwikkeling van een individu en van de mensheid als geheel. Tegenwoordig wordt zelfs onderzocht hoe je data kunt opslaan in bacteriekolonies, die een levenspanne van miljoenen jaren hebben. Wij dragen dus een datageheugen in ons mee, waarin een deel van ons genetisch materiaal en impressies liggen opgeslagen. Moederinstinct of de vluchtreflex, of zelfs – waarom niet? – een stuk van Chopin. Het is een grote vraag voor tien minuten, maar het is een begin.'

CENTRAAL MUSEUM, CM STUDIO,
BLISK-BLINDMAN, 7 SEPTEMBER, 22.00 UUR

Jesse Broekman voor eigen compositie

NU

(the Night of the Unexpected)

De jaarlijkse Night Of The Unexpected bestaat uit optredens uit de wereld van de experimentele elektronica en improvisatie, gecomposeerd repertoire en conceptuele popmuziek. The Night Of The Unexpected toont op een dynamische wijze een dwarsdoorsnede van de actuele stand van zaken binnen, aan de randen en op de snijpunten van deze avontuurlijke muziekstromingen. Er gelden twee regels: 1) de optredens zijn kort en krachtig; 2) de optredens vinden door de hele zaal plaats. De aankomende editie markeert haar 10-jarig jubileum in deze vorm. Met o.a.

Jameszoo + live band

Werk van Jonny Greenwood (Radiohead)
door het Conservatoriumorkest

Nate Wooley

Kapok met Ragazze Kwartet

Jesca Hoop

Michael Gordons 'Timber' en Sergey Khismatovs
'Microphones Quartet' door Slagwerk Den Haag
en TROMP concourswinnaars

Monica Germino met nieuw werk van Annie Gosfield

Andrzej Kwiecinski's Umbrae B door strijkers
van het conservatorium*

Tivoli, Utrecht / donderdag 6 september 21.00u / €12,50
Paradiso, Amsterdam / vrijdag 7 september 20.30u / €17,50
Effenaar, Eindhoven / zaterdag 8 september 20.00u / €13,50

www.thenightoftheunexpected.nl

www.thenightoftheunexpected.nl | The Night Of The Unexpected staat onder redactie van Roland Spekle en wordt geproduceerd in samenwerking met Paradiso, Gaudemus Muziekweek, Tivoli, Muziekgebouw Eindhoven en Effenaar. The Night komt tot stand met bijdragen van: Axes Jazzpower, Fonds Podiumkunsten, Prins Bernhard Cultuurfonds, BKCC, Amsterdams Fonds voor de Kunst, Gonzo (Circus). | Foto's voorzijde Erik Bosgraaf 2011 door Pieter Kers (www.beeld.nl)

ROSA ENSEMBLE 2012 - 2013 - 2014

MUZIEKTHEATER VOOR DOVEN
EN HORENDEN

ROOM BLACK

30 & 31 - 8 CULTURA NOVA/HEERLEN
1 - 9 ANCIENNE BELGIQUE/BRUSSEL (SENCITY)
29 - 9 PARADISO/AMSTERDAM (SENCITY)
ISM INTRO IN SITU, 2012

MUZIEK VOOR IN HUISKAMERS,
MINIPODIA EN PIJPENLADES

**LANDSCHAP DER
NEDERLANDSE
VOLKSMUZIEK (DEEL 2)**

SEP/OKT/NOV 2012

ANTHOLOGY VAN INVENTED TRADITIONS

JUBILEUM 15 JAAR ROSA

ROSA HITS BACK

DEC 2012

GRATIS IN-STUDIO CONCERTEN

CASA ROSA

SEP/OKT/NOV 2012

STALIN TRILOGIE

ROSA! PENG

MET PENG! PALAST
ZOMER 2013/2014
DANIEL CHARMS

**DE MEESTER EN
MARGHARITA**

MET 33 1/3 COLLECTIVE
2014
MICHAEL BOELGAKOV

BITTERE ZEE

2015
KONSTANTIN PAUSTOVSKI

SPOTLIGHTS OP HET KLAVECIMBEL

Met *Le clavecin illuminé* wil Roderik de Man de ziel van het klavecimbel blootleggen. De componist droeg het werk op aan zijn echtgenote, de klaveciniste Annelie de Man, die eind 2010 overleed.

DOOR FREDERIKE BENTSEN
ILLUSTRATIE MARTIEN ONTWERPT

EEN cri de coeur: *Le clavecin illuminé* móést er komen. Roderik de Man zet het klavecimbel in de schijnwerpers, indachtig het pionierswerk van zijn eega, de klaveciniste Annelie de Man, die eind 2010 is overleden. Zij bracht het instrument onder de aandacht van hedendaagse componisten en genereerde nieuw repertoire. Ook De Man schreef tal van werken voor haar. Roderik de Man (Bandung, 1941) spreekt aan zijn keukentafel in de Amsterdamse Jordaan klare taal. Het verlies van zijn echtgenote is het ergste wat hem is overkomen. Componeren houdt hem op de been, de pijn blijft. 'De aanleiding voor het stuk is intens droevig, maar ik hoop – en dat is het allerbelangrijkste – dat de luisteraar de kracht beleeft die uit het instrument kan komen.'

Bij de wereldpremière tijdens de Gaudemus Muziekweek neemt klaveciniste Goska Isphording de solopartij voor haar rekening, het kamermuziekensemble *Insomnio* begeleidt. De Poolse Isphording was leerling van Annelie de Man en bezit eenzelfde gedrevenheid om verder te kijken dan grote barokjongens als Bach, Rameau en Couperin, componisten met wie je klavecimbelmuziek doorgaans associeert. Voor De Man vormt het een uitdaging om de historische traditie van zich af te schudden en muziek te schrijven met een andere, avontuurlijker spanningsboog. Zijn jazzverleden kan hij niet verbergen, het klinkt door in zijn harmonieën en

Roderik de Man: 'Het liefst zet ik een pittig klinkend exemplaar in, niet eentje voor in een stijlkamer met veel boeken.'

uitgesproken ritmische voorkeuren. *Le clavecin illuminé* is een kort, driedelig werk. De Mans filosofie: te lang is dodelijk, te kort is nooit erg. Waar komt de titel vandaan? 'Heel eenvoudig, net zoals Dalí in zijn schilderijen de beelden van binnenuit laat oplichten, wil ik het klavecimbel illumineren. Het klinkt natuurlijk pathetisch als ik zeg dat ik de ziel van het instrument bloot wil leggen, maar het is wel zo. Ik wil laten horen wat het klavecimbel in zich heeft. Het liefst zet ik een pittig klinkend exemplaar in, niet eentje voor in een stijlkamer met veel boeken.'

INSTRUMENT VAN DE SUGGESTIE

Op het aanrecht ratelt een Nespresso-apparaat: George Clooneykoffie. 'Het klavecimbel,' vervolgt De Man, 'is het

instrument van de suggestie – glashelder en met een lekker knorrend geluid in de laagte. Je moet een verdomd goede klavecinist zijn om te suggereren dat de ene toon harder klinkt dan de andere. Het is bijna filosofisch: de speler moet van tevoren precies weten wat-ie wil, want als een toets eenmaal is ingedrukt, kan de klank niet meer worden veranderd.' Stille. 'Ik schrijf muzikantenmuziek, tijdens het componeren ben ik zelf klavecinist en voel ik mee met wat wel en niet lekker is om te spelen. In *Le clavecin illuminé* hoor je ook de emotionele kant van het instrument – het is echt geen spijkerbak.'

Naast De Mans compositie speelt *Insomnio* onder meer *Aankomst* (2010) van Mateu Malondra. De Spanjaard liet zich inspireren door Cees Nootebooms boek *De omweg naar Santiago* en schreef een stuk voor ensemble, sopraan, samplers en elektronica. Koren op de molen van *Insomnio*, een gezelschap dat Roderik de Man roemt om de avontuurlijke en gretige houding van de musici.

VREDENBURG LEEUWENBERGH, INSOMNIO,
GOSKA ISPHORDING, 8 SEPTEMBER, 20.30 UUR

GAUDEAMUS MUZIEKWEEK 2012 PROGRAMMA

ZONDAG 2 SEPTEMBER

■ UITFEEST: MUSICAERIAL – FROUKE WIARDA

Composities van en door Frouke Wiarda, Wouter Snoei, Christina Oorebeek, Wouter Klein Velderman, Zoro Feigl, Stephan Bal-leux, Lisa Holden, Arnaud Gerniers, Nanette Kraaikamp, Peter Vos, Tineke van Veen en Jeroen Hermkens
Park Lepelenburg, 13.00-18.00 uur gratis

MAANDAG 3 SEPTEMBER

■ ASKO|SCHÖNBERG, MONICA GERMINO, PAULINE POST

Met werken van: Louis Andriessen, Martijn Padding, Marko Nikodijevic, Andys Skordis en Charlie Piper
Geertekerk, 20.00 uur

DINSdag 4 SEPTEMBER

■ LUNCHCONCERT: HKU (UTRECHT/HILVERSUM)

Met werken van en door: Ben Wallet, Augusto Meijer, Jesse Smits, Von Nohrfeldt (Rutger Muller), Jerre van der Hulst en The Void Pointers
Huis a/d Werf, 12.30 uur gratis

■ GENDING READING SESSIONS

Ensemble Gending
Het Utrechts Conservatorium, 14.00 uur gratis

■ VOCAALLAB & STRIJKORKEST HKU, DERCK LITTEL, MARK NIEUWENHUIS, ROBIN KOEK & MARIEKE VAN DE VEN

Met werken van Konstantin Heuer, Giuliano Bracci, Orestis Goumenos en Robin Koek & Marieke van de Ven
Nicolaïkerk, 19.00 uur

■ ENACCORD STRIJKKWARTET & PRISMA STRIJKTRIO, MARKO CICILIANI

Met werken van Nicolas Tzortzis, Hikari Kiyama, Marko Ciciliani, Beavan Flanagan en Morris Kliphuis
Vredenburg Leeuwenbergh, 20.30 uur

■ ELECTRO-ACOUSTICAL LATE NIGHT: MARIJ VAN GORKUM, MELVYN POORE, MATTHIAS HAVINGA, GARETH DAVIS, NOAMI SATO EN ROBIN KOEK & MARIEKE VAN DE VEN

Met werken van Manuella Blackburn, John Croft, Wouter Snoei en Robin Koek & Marieke van de Ven
Nicolaïkerk, 22.00 uur

WOENSDAG 5 SEPTEMBER

■ LUNCHCONCERT: CODARTS ROTTERDAM: STUDENTEN CODARTS

Met werken van Enis Gümüş, Evgenia Sereti, Anna Mikhailova, Rodrigo Faina, Josué Amador

Huis a/d Werf, 12.30 uur gratis

■ SYMPOSIUM VISUAL MUSIC

sprekers: William Engelen (NL) e.a.
Das Spectrum, 14.00 uur gratis
(op inschrijving via info@muziekweek.nl)

■ ORKEST DE EREPRIJS, CAROLINE CARTENS, DIRK LUIJMES EN MARCO BLAAUW

Met werken van Gijs van der Heijden, Yu Oda, Lauri Supponen, Ryan Latimer, Martijn Padding
Vredenburg Leeuwenbergh, 19.00 uur

■ SONAR QUARTETT

Met werken van Turgut Ercetin, William Engelen en Mathias Hinke
Centraal Museum, CM Studio, 20.30 uur

■ DANTE BOON & SAMUEL VRIEZEN

Werk van Andrew McIntosh
Geertekerk, 22.00 uur

DONDERDAG 6 SEPTEMBER

■ LUNCHCONCERT: CONSERVATORIUM VAN AMSTERDAM

Met werken van Gunnar Gunnsteinsson, Kieran Klaassen, Brechtje van Dijk, Mathilde Wantenaar, Mátyás Wettl, Duri Collenberg, Bram Kortekaas
Huis a/d Werf, 12.30 uur gratis

■ GENDING READING SESSIONS: ENSEMBLE GENDING

Het Utrechts Conservatorium, 14.00 uur gratis

■ UNEXPECTED WARM-UP: FELIX THORN, ELI KEZSLER, GEOFF MULLEN, ASHLEY PAUL

Performances bij de installatie Cold Pin van Eli Keszler en Felix's Machines van Felix Thorn.
Museum Speelklok (festivalhart), 19.00 uur gratis

■ THE NIGHT OF THE UNEXPECTED: TROMP-LAUREATEN I.S.M. SLAGWERK DEN HAAG, MONICA GERMINO, E.A.

Met werken van o.a. Sergey Khismatov, Annie Gosfield, Andrzej Kwiecinski, Michael Gordon
Tivoli Oudegracht, 21.00 uur

■ SLAAP ZACHT: EEN NACHTPROGRAMMA VAN GAUDEAMUS I.S.M. SLAAPWEL RECORDS

Nachtelijke optredens door Homemade Empire, Beavan Flanagan en Simon Scott
Hostel Strowis, 23.30 uur

VRIJDAG 7 SEPTEMBER

■ LUNCHCONCERT: KONINKLIJK CONSERVATORIUM DEN HAAG

Met werken van en door het Atelier Ensemble Huis a/d Werf, 12.30 uur gratis

■ SYMPOSIUM SPATIAL COMPOSITION 2

sprekers: Erwin Roebroeks en Raviv Ganchrow
Geertekerk, 13.30 uur gratis (op inschrijving via info@muziekweek.nl)

■ LUIGI NONO: LA LONTANANZA NOSTALGICA UTOPICA FUTURA (TRY-OUT)

Werk van Luigi Nono, uitgevoerd door Barbara Lüneburg en Wouter Snoei
Geertekerk, 17.00 uur

■ ECO SMALL FORM #04

Werken van Gijs van der Heijden, Jasna Veličković, Luca Macchi en Frank Zappa uitgevoerd door het ECO: European Contemporary Orchestra
RASA, 19.00 uur

■ NIEUW ENSEMBLE

Met werken van Thanasis Deligiannis, Emil Erten Tan, Mithatcan Öcal, Benedict Schlepper-Connolly en Hui Tak-Cheung
Vredenburg Leeuwenbergh, 20.30 uur

■ BLISK – BLINDMAN

Met werken van Yu Oda, Jesse Broekman, Lauren Redhead, Miguel Fariás
Beeldend kunstenaars: Odilon Pain, Daniel Rödiger, Rebecca Armstrong, Federico Acal
Centraal Museum, CM Studio, 22.00 uur

■ SLAAP ZACHT: EEN NACHTPROGRAMMA VAN GAUDEAMUS I.S.M. SLAAPWEL RECORDS

Nachtelijke optredens door Daniel Cross, Maxim Shalygin en The Puddle Parade
Hostel Strowis, 23.30 uur

ZATERDAG 8 SEPTEMBER

■ MUZIEK BIJ MONUMENTEN: POW ENSEMBLE, GOSKA ISPHORDING

Met werken van Lucas Wiegerink, Wouter Snoei, Ángel Faraldo, Kieran Klaassen
Het Utrechts Archief, 12.30 uur gratis

■ MUZIEK BIJ MONUMENTEN: WINDSTREKEN

Met muziek van Leonard Evers, Pieter de Mast en Kamal Hors
De Oude Hortus, 13.30 uur gratis

■ DE ZINGENDE TOREN

Met werken van Jorrit Tamminga, Christina Oorebeek, Luc Houtkamp en Wim de Ruiter uitgevoerd door Erik Bosgraaf en Wim Ruitenbeek
De Zingende Toren, 14.00 & 17.00 uur gratis

10 jaar **C**

UITFEEST

STAD IN SPOT AAN

2 SEPTEMBER 2012 UTRECHT
CULTURELEZONDAGEN.NL

UTRECHT

JAZZ

Uredenburg Leeuwenbergh

ECM Artists in concert

Wolfert Brederode Quartet	Marcin Wasilewski Trio	Tord Gustavsen Trio
		
donderdag 8 november 20.00 uur • € 16,-	donderdag 13 december 20.00 uur • € 16,-	donderdag 17 januari 20.00 uur • € 16,-

Uredenburg.nl